

- *creative – directed on discovering and development of primary schoolchildren's creative potential and self-improvement besides out-of-home activity through their participation in exhibition, various clubs, hobby-oriented groups, etc.;*
- *educational – directed on purposeful development of primary schoolchildren's individual potentials (cognitive, value-oriented, creative, communicative);*
- *communicative – directed on improvement of communication abilities, overcoming loneliness, finding new friends, etc.;*
- *social – directed on child's integration and self-identification with certain community;*
- *compensatory-psychotherapeutic - directed on child's self-affirmation in different kinds and compensation of unsatisfied emotions and needs.*

Key words: *leisure, functions, leisure activity, leisure functions, junior pupils' leisure, functions of junior pupils' leisure.*

Стаття надійшла до редколегії 05.12.2018 р.

УДК 316.4.063.3-056.24

Тетяна Мартинюк

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки (Луцьк)

ОСНОВНІ СКЛАДОВІ СОЦІАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

У статті визначено та проаналізовано основні складові соціальної інтеграції осіб з інвалідністю, що визначають специфіку її реалізації. Автор розкриває особливості понять «інтеграція», «соціальна інтеграція» та «соціальна інтеграція осіб з інвалідністю». Автор наголошує, що соціальна інтеграція осіб з інвалідністю є складним багатоаспектним, багаторівневим та багатокомпонентним процесом. Значущими складовими соціальної інтеграції осіб з інвалідністю визначено наступні: сутнісна, суб'єктна, цільова, предметно-змістова, методологічна, операційна та результативна.

Ключові слова: *соціальна інтеграція, особа з інвалідністю, соціальна інтеграція осіб з інвалідністю, складові соціальної інтеграції осіб з інвалідністю.*

Постановка проблеми. Значення соціальної інтеграції кожної людини незалежно від стану її здоров'я та можливостей важко переоцінити, враховуючи соціально-економічні, політичні та гуманістичні особливості сучасного світу. Для адаптації в складному соціокультурному оточенні кожна людина повинна освоїти певну сукупність необхідних знань і навичок, з чим особливо не в змозі впоратися особи з інвалідністю. Окрім того, індивідуальні труднощі, що переживають особи з інвалідністю, часто спричинені не тільки і не стільки їх фізичними особливостями, скільки бар'єрами на ментальному, емоційному і матеріально-побутовому рівні, з якими вони стикаються в оточуючому соціальному середовищі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Зазначимо, що аналіз літератури свідчить про глибокий і стійкий інтерес до означеного питання серед науковців різних галузей знань. Останнім часом це питання доволі широко розглядається в ракурсі інклюзивної освіти Г.В. Давиденко, І.Б. Кузава, І.О. Калініченко, А.А. Колупаєва, Я.С. Мудрий, С.О. Омельченко, Г.І. Слосанська, Н.В. Султанова, В.С. Церклевич, М.Є. Чайковський, А.Г. Шевцов та ін.

Низка аспектів соціальної інтеграції осіб з інвалідністю в суспільство також висвітлюється у навчально-методичних виданнях із соціології (Л.Ю. Байда та О.В. Красюкова-Еннста ін.), психології (В.Й. Бочелюк та А.В. Турубарова, І.І. Мамайчук та ін.), корекційної педагогіки (Т.В. Єгорова та ін.), а також у рамках соціально-реабілітаційної роботи (Е.М. Дьоміна, О.В. Трошин, Є.І. Холостова, Е.К. Наберушкіна. На жаль, частка комплексних вітчизняних досліджень не досить значуща. Це питання активно висвітлюється вченими в періодичних виданнях Ю.В. Богінська, О.О. Степанова, Н.О. Строгова, О.П. Глоба, Є.А. Клопота, І.О. Когут, І.А. Малишевська, Я.С. Мудрий, Є.Я. Прохоренко, Н.В. Султанова, В.С. Церклевич та ін.

Мета статті – визначити та проаналізувати значущі складові соціальної інтеграції осіб з інвалідністю.

Результати теоретичного дослідження. У своїй публікації соціальну інтеграцію розглядаємо як процес, під час якого, з одного боку, індивід прагне максимально, з огляду на соціокультурну ситуацію, адаптуватися до життя в суспільстві, проявляє готовність «вбудуватися» в його структуру, а, з іншого боку, соціум (у тому числі, окремі професійні, культурні та інші групи чи спільноти) адекватно сприймає можливості та потреби такого індивіда, організовується та структурується для того, щоб не просто пристосуватися до його особливостей, а прийняти конкретного індивіда на основі принципів толерантності, об'єктивності, соціальної справедливості, забезпечивши необхідні умови для його самореалізації; також – це результат такої індивідно-суспільної (соціальної) взаємодії та показник її ефективності.

У науковій літературі найбільш поширеним є тлумачення терміну «соціальна інтеграція осіб з інвалідністю», подане Т.В. Єгоровою [2] та Д.В. Зайцевим [3], які трактують його як процес і результат надання їм прав і реальних можливостей брати участь у всіх формах і сферах суспільного життя (освіта, дозвілля, трудова, суспільно-політична діяльність та ін.) разом і нарівні з іншими членами суспільства в умовах, що компенсують відхилення в розвитку і обмеження можливостей. Представлена позиція підтримується і багатьма іншими вченими та нами.

Аналіз наявних теоретичних напрацювань та власні узагальнення дозволили нам виокремити такі значущі складові соціальної інтеграції осіб з інвалідністю:

1. Сутнісна складова. Соціальна інтеграція осіб з інвалідністю – це передусім цілеспрямований, динамічний, двосторонній процес, а також результат, якщо ототожнювати поняття «соціальна інтеграція» та «соціальна інтегрованість».

З огляду на вище означене, слід підкреслити діяльну основу соціальної інтеграції. Хочемо наголосити, що діяльний підхід важливий під час розгляду цього процесу, оскільки передусім визначає його соціальну природу, а також дозволяє підкреслити активну роль самої особи з інвалідністю. Отже, в процесі соціальної інтеграції апріорі визначена необхідність зміни як самого інтегрованого – молоді людини з фізичними обмеженнями – його уявлень, ставлень, позицій, статусу тощо, так і середовища, в яке він інтегрується.

Категорія діяльності має певні характеристики [8], які теж, вважаємо, поширюються і на соціальну інтеграцію осіб з інвалідністю. Сутнісні характеристики соціальної інтеграції осіб з інвалідністю як діяльності такі:

- її суспільний характер (соціальність);
- цілеспрямованість (доцільність);
- усвідомленість;
- суб'єктивність;
- предметність;
- плановість;
- опосередкованість.

Окрім того, розгляд сутності соціальної інтеграції осіб з інвалідністю в аспекті діяльного підходу, на нашу думку, дозволяє структурувати її у певний спосіб та виокремити в ній традиційні складові будь-якої діяльності – об'єкт і суб'єкт, мету та завдання, предмет і зміст, комплекс засобів, а також, звісно, передбачений результат.

2. Суб'єктна складова. Оскільки соціальна інтеграція осіб з інвалідністю, як ми вже зазначали вище, має всі властивості діяльності, то логічним є виокремлення, насамперед, її суб'єктів. Ними у найбільш загальному розумінні є соціальні працівники, соціальні інститути й організації, так і держава в цілому.

Деякі дослідники констатують два підходи до соціальної інтеграції: перший підхід (базується на «нормоцентричній», або природничо-науковій парадигмі) ототожнює інтеграцію з пристосуванням осіб з інвалідністю до суспільства, їх адаптацією до навколишніх умов, досягненням рівноваги між індивідом і середовищем, що полягає в здатності інваліда до самообслуговування, спеціального навчання, посиленої трудової діяльності в особливих умовах. В рамках другого підходу (що базується на гуманістичній,

або особистісно-орієнтованій парадигмі) передбачається, крім підготовки осіб з інвалідністю до входження в суспільство, також і підготовку самого суспільства до їх прийняття. Ми підтримуємо положення згаданих учених, що перший підхід є досить звуженим (обмеженим), оскільки процес соціальної інтеграції особистості є двостороннім: особа з інвалідністю не може бути лише об'єктом інтеграції, а й, обов'язково, виступає суб'єктом, активним учасником цього процесу.

Саме тому ми вважаємо: щодо соціальної інтеграції суб'єктність є неодмінною умовою, без якої цей процес не відбувається. Інакше мова йде про надання різних видів соціальної допомоги; наприклад, особа з інвалідністю може виступати переважно в ролі об'єкта, отримувача послуг у процесі соціальної реабілітації, соціальної адаптації, соціальної терапії. В цьому аспекті ми погоджуємося з В.В. Тесленком, який стверджує, що «для повноцінного формування дитини з обмеженими можливостями вже недостатньо забезпечити тільки функцію адаптації. Не менш важливим завданням є формування в неї здатності змінювати себе разом із суспільством, у якому вона живе, стати активним суб'єктом самозміни» [7]. Вчений також виокремлює низку ознак суб'єктності в дітей з інвалідністю, які визначають і рівень їх життєвої компетентності. Серед них: здатність виходити за межі репродуктивного мислення й діяльності з прагненням до творчого відтворення отриманих знань з урахуванням власних об'єктивних можливостей; високий рівень оволодіння основами різноманітних видів діяльності, у тому числі пов'язаних із забезпеченням своїх специфічних потреб; свідоме й доброзичливе сприйняття педагогічної підтримки як найважливішого чинника особистісного розвитку; розвинуте почуття власної гідності, значущості себе для батьків, колективу, адекватне усвідомлення власної ролі в сім'ї й колективі; здатність самостійно коригувати власну поведінку, уміння керувати настроєм, емоціями, адекватно, з поправкою на об'єктивні причини оцінювати результати власної діяльності; уміння оперативно вносити корективи у власні плани залежно від стану здоров'я й інших об'єктивних чинників; уміння рефлексувати власні вчинки, результати діяльності й спілкування, вносити позитивні корективи в стосунки з оточуючими; усвідомлення неповторності й самотності своєї особистості та власного життя як найвищої цінності, попри хворобу й стан здоров'я; спрямованість діяльності й спілкування на включення механізмів самовиховання, самоконтролю, самореалізації в конкретних специфічних умовах; наявність позитивної динаміки суб'єктності залежно від віку [7]. Ці характеристики, на нашу думку, є важливими і в плані оцінювання інтеграційного потенціалу особи з інвалідністю загалом, і в напрямі організації самого процесу соціальної інтеграції.

3. Цільова складова. Розглядаючи процес соціальної інтеграції осіб з інвалідністю ми повинні розуміти, яка його мета і які головні завдання ми розв'язуємо під час організації цього процесу? Щодо загальної мети, то вона, з одного боку, найбільш широко, а з іншого, вважаємо, досить чітко прописана у статті 66 Розділу IV. «Соціальна інтеграція» «Програми дій Всесвітньої зустрічі на вищому рівні в інтересах соціального розвитку» (Копенгаген, 1995 р.). Тут сказано: «Мета соціальної інтеграції полягає в створенні «суспільства для всіх», в якому всі особи, кожна з яких володіє правами і обов'язками, покликані відігравати активну роль» [6]. Таке її формулювання досить важливе, оскільки відразу простежуються два основних рівні та аспекти соціальної інтеграції, про які ми говорили вище. Індивід – особа з інвалідністю – у процесі інтеграції виступає як активний і повноправний учасник суспільних відносин, а суспільство створює і забезпечує необхідні для цього умови (законодавчі, соціальні, матеріальні, організаційно-педагогічні чи ін.).

Узагальнюючи, можна сказати, що на рівні індивіда завдання соціальної інтеграції осіб з інвалідністю стосуються системного, активного, максимально повного їх включення в соціальні системи, інститути, соціальні групи та зв'язки, різні сфери діяльності (соціально-побутову, професійно-трудова, освітню, культурну тощо) на рівні зі здоровими людьми.

На рівні суспільства – ці завдання передбачають створення таких умов, які сприятимуть самореалізації та інтеграції молоді з фізичними обмеженнями, допоможуть реалізувати потреби цієї категорії молоді, підвищити її самооцінку та суб'єктність у вирішенні завдань індивідуального та соціального характеру (за Г.В. Буровою [1]).

4. Предметно-змістова складова. Спираючись на трактування об'єктусоціальної роботи, подане М.П. Лукашевичем і Т.В. Семигіною [5], ми під об'єктом соціальної інтеграції осіб з інвалідністю будемо розуміти комплекс проблем цих людей, розв'язання яких потребує сторонньої допомоги. Щодо предмета соціальної роботи, то вчені до нього відносять не лише особу клієнта, але й травмівну соціальну ситуацію загалом. З огляду на це ми вважаємо, що предметом соціальної інтеграції осіб з інвалідністю є стан таких осіб (психологічний, соціальний, рольовий, статусний, освітній тощо), а також система необхідних та доцільних умов і заходів, які спрямовані на оптимізацію цього процесу в конкретній соціальній ситуації.

Щодо змісту соціальної роботи як фахової діяльності, то згадані вже вище вчені, виокремили три типи поглядів на це питання: рефлексивно-терапевтичний, соціалістично-колективістський та індивідуалістично-реформістський [5]. Ми, спираючись на цей підхід, вважаємо, що у ракурсі рефлексивно-терапевтичного погляду змістом соціальної інтеграції можна визначити ідентифікацію потреб, які висловлюють молоді люди з фізичними обмеженнями, та відповідну соціально-інтеграційну роботу з ними (пошук варіантів реалізації їхніх потреб, включення у взаємодію з іншими, сприяння розвитку індивідуальності та самореалізації, а також допомога в оволодінні власними почуттями та способом життя).

У ракурсі соціалістично-колективістських поглядів змістом соціальної інтеграції молодих людей з фізичними обмеженнями можна визначити забезпечення співпраці та взаємної підтримки у суспільстві, спрямоване на те, щоб такі люди змогли повністю отримати владу над власним життям. Тобто передбачається створення так званих інтегрованих інституцій (навчальних закладів, установ тощо), в яких можуть брати участь усі громадяни на рівних правах. Це також здійснення оцінки потреб, надання доступу до послуг через розподіл ресурсів (як от, окремий конкурс при вступі у заклади вищої освіти тощо), створення структур для співпраці осіб з інвалідністю у боротьбі за задоволення своїх потреб. У ракурсі індивідуалістично-реформістських поглядів зміст соціальної інтеграції, вважаємо, можна розглянути як орієнтацію на потреби осіб з інвалідністю та покращення послуг, з якими вони пов'язані (зокрема, забезпечення ефективного використання ресурсів, здійснення представництва клієнтів в агенціях та при змінах політики агенції).

Щодо останніх двох поглядів, то тут робиться акцент передусім на зовнішньому аспекті. Це важливо, адже так закладається необхідність суспільних змін та посилення посередницьких та координаційних функцій фахівців із соціальної роботи задля досягнення мети соціальної інтеграції. Тому ми вважаємо за необхідне у цьому питанні дотримуватися комплексного підходу.

5. Методологічна складова. Будь-яка діяльність буде ефективною, якщо вона базується на певних принципових засадах. У «Конвенції про права осіб з інвалідністю» серед головних принципів визначаються доступність (стаття 25), а також абілітація та реабілітація (стаття 26). Ними передбачено, що на рівні суспільства вживаються належні заходи як для забезпечення особам з інвалідністю доступу нарівні з іншими до різних ресурсів, систем, об'єктів і послуг, так і те, що створюються можливості для досягнення й збереження їх максимальної незалежності, повних фізичних, розумових, соціальних та професійних здібностей і повного включення й залучення до всіх аспектів життя [2].

6. Операційна складова (складова засобів). Діяльнісний підхід в соціальній реабілітації передбачає розвиток і корекцію особи з інвалідністю з обмеженими можливостями тільки в процесі діяльності за допомогою спеціального навчання, у ході якого особа опановує психологічними засобами, які дозволяють йому здійснювати контроль і керування своєю внутрішньою та зовнішньою активністю. Оскільки соціальна реабілітація тісно пов'язана із соціальною інтеграцією, то логічно, що серед засобів останньої теж називають: організацію спільної інтерперсональної діяльності, спільної діяльності (навчальної, культурно-дозвіллевої, науково-дослідної тощо, «використання різних форм спільного навчання, в тому числі інтегрованого та інклюзивного», спільну діяльність державних і громадських структур, спрямовану на включення дітей і молоді з особливими потребами в освітній простір,

комплекс соціально-економічних, психологічних, медичних заходів. Отже, ще одним важливим положенням, що визначає сутність соціальної інтеграції осіб з інвалідністю, є впровадження комплексу заходів (соціально-економічних, психолого-педагогічних, медичних тощо), включення в різні види спільної діяльності.

Попри те, що операційна складова, можна сказати, одна із найбільш важливих у процесі соціальної інтеграції осіб з інвалідністю, її засоби не настільки різноманітні, як можна було очікувати, зважаючи на багатоаспектність самої проблеми інвалідності. Як ми вже зауважували вище, досить ґрунтовно прописані в науково-методичних джерелах питання соціальної інтеграції засобами спортивно-оздоровчої та освітньої діяльності. Поступового розвитку набуває використання засобів соціально-культурної діяльності, хоча в Україні цей аспект ще не представлений достатньою мірою.

7. Результативний компонент. Як ми зазначали вище, соціальна інтеграція – не лише процес, але й мета, результат включення осіб з інвалідністю в суспільні відносини. Кінцевим результатом цього процесу має бути з одного боку – повноцінно інтегрована особистість з обмеженими функціональними можливостями, а з іншого – соціум, що прийняв цінності інтегрованої освіти (за В.С. Церкелевич [9]). Однак таке формулювання досить загальне. Для того, щоб чогось досягти, в тому числі й в процесі соціально-інтеграційної діяльності, необхідно цей очікуваний результат прописати максимально точно. Проаналізувавши підходи різних учених, ми визначили кілька основних результатів соціальної інтеграції молоді з інвалідністю:

а) сприяння задоволенню органічних потреб – задоволення комплексу потреб, сприяння «швидкому і найбільш повному відновленню здоров'я людей з обмеженими можливостями»;

б) активізація ролі самої особи з інвалідністю в реалізації комплексу соціальних потреб:

– досягнення певної соціальної незалежності, отримання в реалізації своїх планів і дій рівних прав і можливостей зі здоровими людьми у різних галузях життя, включаючи освіту;

– соціальна адаптація у суспільстві;

– повернення до активного життя, підвищення включеності в суспільне життя, підвищення соціальної активності таких людей, а також їх активна участь в основних напрямках життя й діяльності суспільства відповідно до віку й статі;

в) посилення ролі суспільства та сприяння забезпеченню комплексу соціальних потреб особи з інвалідністю:

– передача суспільством соціального досвіду з урахуванням особливостей і потреб різних категорій дітей-інвалідів;

– визначення, відновлення та підвищення соціального статусу громадян з інвалідністю;

– відтворення порушених чи втрачених людиною суспільних зв'язків та відносин, подолання соціального виокремлення, соціальної ізоляції людей з функціональними обмеженнями здоров'я;

– дестигматизація особи і забезпечення такої суспільної взаємодії, в основі якої лежить відмова від сприйняття людини з особливими потребами як «слабшої», «особливої», «неповносправної» тощо;

г) забезпечення творчих і духовних потреб особи з інвалідністю – розкриття та реалізація потенційних природних можливостей і здібностей, найбільш повна самореалізація та розкриття як особистості.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи вище означені положення, хочемо наголосити на тому, що соціальна інтеграція осіб з інвалідністю є складним багатоаспектним, багаторівневим та багатокомпонентним процесом. В її основі лежить діяльнісний підхід, який визначає і базові характеристики цього процесу (суспільний характер (соціальність); цілеспрямованість (доцільність); усвідомленість, що забезпечує її довільність і урегульованість; суб'єктивність, суб'єктність; предметність; плановість; опосередкованість) та з опорою на який потрібно розглядати усі складові цього процесу (об'єкт, предмет, мету, завдання та принципи, зміст, засоби та очікуваний результат). Під час планування змісту і технології соціальної інтеграції молоді з фізичними обмеженнями слід

зв'язати не лише на органічні, психофізіологічні чи соціальні характеристики цієї категорії клієнтів, але й обов'язково враховувати, що молодь традиційно розглядається як органічна частина суспільства, яка на кожному етапі його розвитку виконує інтеграційні функції, об'єднуючи і розвиваючи досвід попередніх поколінь, сприяючи соціальному прогресу. При цьому важливою функцією молоді є трансформація з минулого в майбутнє культурної та історичної спадщини всього людства в умовах природного розвитку соціальної системи. Саме тому потрібно прикладати максимум зусиль, щоб і молоді люди з інвалідністю могли зайняти свою нішу у цьому процесі, а не сприймалися суспільством як пасивний об'єкт соціальної допомоги. У процесі соціальної інтеграції вони повинні почати сприймати себе як людину, що постійно розвивається та має право на задоволення різнобічних соціальних потреб у пізнанні, спілкуванні, творчості тощо за принципами, спрямованими на подолання соціальної ізоляції. Такий підхід сприятиме тому, що молода людина з фізичними обмеженнями розглядатиметься не тільки як об'єкт соціальної, психологічної чи медичної допомоги й турботи, але і як активний суб'єкт суспільного життя, що створює умови для максимально можливої її самореалізації й інтеграції.

Джерела та література

1. Бурова Г. В. Життєві стратегії студентської молоді з функціональними обмеженнями здоров'я: соціологічні аспекти: автореф. дис. ... канд. соціол. наук : 22.00.04 / Г. В. Бурова ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. — Х., 2010. — 20 с.
2. Егорова Т.В. Социальная интеграция детей с ограниченными возможностями: Учеб. пособие. — Балашов: Изд-во "Николаев", 2002. — 80 с.
3. Зайцев Д. Социальная интеграция детей-инвалидов в современной России. Саратов: Издательство "Научная книга", 2003. — 255 с.
4. Конвенція про права осіб з інвалідністю (Редакція від 06.07.2016) http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_g71 С.14
5. Лукашевич М.П., Семигіна Т.В. Соціальна робота (теорія і практика): Навчальний посібник - К.: ІПК ДСЗУ, 2007. — 341 с.
6. Програма дій Всесвітньої зустрічі на вищому рівні в інтересах соціального розвитку http://www.dzyalosh.ru/02-dostup/zakon/rub-01/program_dey_v_interes_soc_razvit_0.htm
7. Тесленко В.В. Теорія і практика соціально-педагогічної підтримки дітей з обмеженими можливостями в промисловому регіоні: автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.05 / В.В. Тесленко ; Луган. нац.пед. ун-т ім. Т.Шевченка. — Луганськ, 2007. — 44 с.
8. Хохліна О. П. Проблема змісту базових категорій психології // Юридична психологія : наук.журн. - 2017. № 1 (20). — С.21-35.
9. Церклевич Вікторія Сергіївна Щодо проблеми критеріїв, показників та рівнів інтегрованості студентів з обмеженими функціональними можливостями у групу однокурсників ВНЗ // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами : тези доповідей: в 2-х ч.; ч. I. — К. : Університет «Україна», 2010. — С.338-341

References

1. Burova H. V. Zhyttievistratehiistudentskoimolodi z funktsionalnymyobmezhenniamyzdorovia: sotsiolohichniaspekty: avtoref. dys. ... kand. sotsiol. nauk : 22.00.04 / H. V. Burova ; Khark. nats. un-t vnutr. sprav. — Kh., 2010. — 20 s.
2. Ehorova T.V. Sotsyalnaiayntehratsyiadetei s ohranychennymyvozmozhnostiamy: Ucheb. posobyе. — Balashov: Yzd-vo "Nykolaev", 2002. — 80 s.
3. Zaitsev D.Sotsyalnaiayntehratsyia detei-ynvalydiv v sovremennoiRossyy. Saratov: Yzdatelstvo "Nauchnaiaknyha", 2003. — 255 s.
4. Konventsiiapropravaosib z invalidnistiu (Redaktsiiavid 06.07.2016) http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_g71 S.14
5. Lukashevych M.P., Semyhina T.V. Sotsialnarobota (teoriia i praktyka): Navchalnyiposibnyk - K.: IPK DSZU, 2007. — 341 s.
6. ProhrammadeistyviVsemyrnoivstrechnavysshemurovne v ynteresakhsotsyalnohorazvytytia http://www.dzyalosh.ru/02-dostup/zakon/rub-01/program_dey_v_interes_soc_razvit_0.htm
7. Teslenko V.V. Teoriia i praktyka sotsialno-pedahohichnoi pidtrymkyditei z obmezhennymozhlyvostiamy v promyslovomurehioni: avtoref. dys... d-raped. nauk: 13.00.05 / V.V. Teslenko ; Luhan. nats.ped. un-t im. T.Shevchenka. — Luhansk, 2007. — 44 s.
8. Khokhlina O. P. Problemazmistubazovykhkatehoriipsykhologhii // Yurydychnapsykhologhiia : nauk.zhurn. - 2017. № 1 (20). — S.21-35.

9. Tserklevych Viktoriia Serhiivna Shchodoprobnyky kryteriiv, pokaznykiv tarivnivintehrovanost studentiv z obmezhenymy funktsionalnymy mozhlyvostiamy u hrupu odnokursnykiv VNZ // Aktualni problemynavchanniatavykhovanniadiu dei z osoblyvymy potrebamy : tezydopovidei: v 2-kh ch.; ch. I. – K. : Universytet «Ukraina», 2010. – S.338-341

Мартынюк Татьяна. Основные составляющие социальной интеграции лиц с инвалидностью. В статье определены и проанализированы основные составляющие социальной интеграции лиц с инвалидностью, определяющие специфику ее реализации. Автор раскрывает особенности понятий «интеграция», «социальная интеграция» и «социальная интеграция лиц с инвалидностью». Автор отмечает, что социальная интеграция людей с инвалидностью является сложным многоаспектным, многоуровневым и многокомпонентным процессом. Значимыми составляющими социальной интеграции лиц с инвалидностью определены следующие: сущностная, субъектная, целевая, предметно-содержательная, методологическая, операционная и результативная.

Ключевые слова: социальная интеграция, человек с инвалидностью, социальная интеграция людей с инвалидностью, составляющие социальной интеграции лиц с инвалидностью.

Martyniuk Tatiana. The main components of the social integration of people with disabilities. The main components of the social integration of people with disabilities are highlighted and analyzed in the article that determine the specifics of its implementation. The author reveals the peculiarities of the concepts of "integration", "social integration" and "social integration of people with disabilities".

The author emphasizes that the process of social integration of the personality is bilateral: a person with a disability can not be only an object of integration, but also, necessarily, acts as a subject, an active participant of this process. Significant components of the social integration of people with disabilities are: substantive, subject, target, subject-content, methodological, operational and effective.

The author points out the multidimensional, multilevel and multicomponent nature of the process of social integration of people with disabilities. The activity approach is a basis of social integration of such people, which defines the basic characteristics of this process: sociality, expediency, awareness, ensuring its arbitrariness and regulation, subjectivity, objectivity, planning, mediation. Another important complex defining the essence of social integration of people with disabilities is the introduction of a set of measures (socio-economic, psychological and pedagogical, medical, etc.), inclusion in various types of joint activities. The main results of the social integration of young people with disabilities are the promotion of satisfaction of organic needs, activation of the role of the person with disabilities in the implementation of the complex of social needs and strengthening the role of society and promoting the provision of a complex of social needs of people with disabilities.

Key words: social integration, people with disabilities, social integration of people with disabilities, components of social integration of people with disabilities

Стаття надійшла до редколегії 10.12.2018 р.

УДК 373.091.217:379.8

Вікторія Петрук

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки (Луцьк)

СПЕЦИФІКА ПІДГОТОВКИ ТА ПРОВЕДЕННЯ МАСОВИХ ЗАХОДІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У статті висвітлюється специфіка підготовки та проведення масових заходів у закладах загальної середньої освіти. Досконало підготовлені та майстерно проведені масові заходи є ефективною формою виховної роботи. Вони сприяють створенню піднесеного, радісного настрою у вихованців, формуванню в них організаторських здібностей, розвитку пізнавальних інтересів, практичних умінь і навичок. Ефективність масових заходів залежить не лише від вдало обраної форми проведення, а й від методів і прийомів їх підготовки, врахування вікових та індивідуальних особливостей вихованців, дотримання правил техніки безпеки. При підготовці та проведенні масових заходів варто звертати увагу на такі аспекти: кожне свято має свою, саме йому притаманну ідею, свій сюжет, жанр, що й визначають його виховні пріоритети; захід не повинен бути перевантаженим і затягнутим; будь-який захід потребує ретельної підготовки, до якої має долучитись певна кількість помічників; свято має свою структуру, складовими елементами якої не варто нехтувати; здійснювати процес активності за допомогою прийомів та засобів активізації.

Спільно вироблена позиція з приводу організації заходу, об'єднання всіх складових частин навколо головної мети, добір художнього матеріалу, виразних засобів, виконавців, колективне підведення й оцінка підсумків проведеної роботи – все це сприятиме його ефективній організації.